

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Sizleri, Müslüman Arnavutluk'un haftalık bülteni Muştu'nun dördüncü sayısı ile selamlıyoruz.

Bu sayı ile birlikte ilk ayımızı da doldurmuş oluyoruz. Yayın hayatının bu ilk ayında Türkiyeli Müslüman Arnavutlar olarak Balkan coğrafyasındaki kardeşlerimizden birçok açıdan uzakta olduğumuzu gördük.

Evvela, yoğun bir dil problemi yaşadığımız hususu açıklık kazandı. Arnavutça'dan Türkçe'ye tercüme yapabilecek vasıfta insanların azlığı ve yapılan tercümelerin keyfiyeti bizi düşünmeye sevk etti. Dilin, her anlamıyla, Müslüman Arnavutluk idealinin temeli olduğunu kavrayanlar bu eksikliğin giderilmesi için ne kadar çalışılsa az olacağını farkındadırlar. Ümmetin üzerinden geçen bir yüzyıl onların kaderlerini hasrete sürüklediği gibi dilleri vasıtasıyla oluşturdukları ortak kültürü de yokluğa, en azından çaresizliğe sevk etmiş görünüyor. Bununla mücadele her birimiz için, inanın, farzı ayn derecesinde bir görevdir.

İkinci olarak, Arnavutça kaynaklarda İslami literatüre ilişkin bilgi ve belgelerin azlığı da bir problem teşkil ediyor. Bu hususu tamir bizim gücümüzün fevkinde olsa da, İbrahim'e su taşıyan karınca olmak bile bizi onurlandıracaktır, diye düşünüyoruz.

Son olarak, "Arnavutlar için dinin önemli olmadığı, önemli olanın Arnavutçuluk ideali olduğu" yönündeki ifadelerin yaygınlaştırılmaya çalışılması da bizleri endişeye sevk ediyor.

Tüm bunlara rağmen Allah için ümitvarız. Dayananlar da yalnız Allah'a dayansın...

HAFIZ HACI SABRİ KOÇI (1921–2004)

Jaup İmer Pashaj

3. Bölüm

ARNAVUTLUK DİYANET BAŞKANI OLARAK HAFIZ SABRİ KOÇI

Arnavutluk İslam Birliği geçici 20 üyeden oluşuyordu. Kurum üç temelde yükseliyordu.

1- Arnavutluk Müslüman Toplumu'nun meşruiyetini sağlayabilmek için yazılan dilekçe.

2-Kurumun statüsünü belirleyen ve onu "Arnavutluk Müslüman Toplumu" olarak niteleyen tüzük

3-Kurumun faaliyet programı.

Bununla birlikte, yasal bir müracaat olmadan evvel Arnavutluk Müslüman Toplumu bütün engellemelere rağmen programını zaten başlatmıştı. Arnavutluk Müslüman Toplumu 23.01.1991 tarihi itibarıyla İşkodra merkezinde kuruldu. Bu

kurum 1967 yılında, tüm dini faaliyetlerin yasaklanmasıyla birlikte, resmen kapatılmış, ve kurumun faaliyetlerine son verilmişti. Hacı Hafız Sabri Koçi'nin başkan olarak görev aldığı Arnavutluk Müslüman Toplumu'nun diğer dört önemli üyesi; Sali Ferhati, Ramazan Rusheku, Sali Tivari ve İsmail H. Muça idi. Arnavutluk Müslüman Toplumu kurulur kurulmaz Arnavut diasporası ile iletişime başladı. İlk olarak Kosova İslam birliği Priştine merkezine, Makedonya İslam birliği Üsküp merkezine ve Karadağ İslam birliği Podgorica merkezine birer mektup göndererek Arnavutluk Müslüman Toplumu'nun meşruiyetini bildirdi.

Sabri Koçi Arnavutluk Müslümanlarının bir temsilcisi ve bir din adamı olarak gittiği her yerde hüsnü kabul görmüş ve insanların Arnavutluk'a en azından yeni camiler yapmalarını sağlamıştır. Fakir ve dini açıdan tükenmiş bir Arnavutluk'ta bu büyük bir hizmet olarak kabul edilmelidir.

Sabri Koçi gittiği her ilde öncelikle yerel bir şura oluşturur, orada bir cami inşa eder ve duyulmasına ihtiyaç olan sözü söylerdi.(1.) Komünist dönemden evvel Arnavutluk'ta bulunan 1600'ü aşkın camiden sadece 50'sinin ayakta kaldığı ve fakat bunlardan sadece başkent Tiran'daki Ethem Bey Camii'nin kullanılabilecek vaziyette olduğu düşünüldüğünde bu fakir ülkenin Müslümanlarının göğüslemek zorunda kalacakları yıkımın boyutu daha iyi kavranabilir. Sabri Koçi ve arkadaşları bu durumu normale döndürmek için her şeyden önce samimiyet ve kararlılığın şart olduğunu biliyorlardı. Zamanın akışını Müslümanların lehine çevirebilmek için bu ilk şarttı.

MEDRESLERİN AÇILMASINDA SABRİ KOÇI'NIN ROLÜ

İlk olarak şunu vurgulamak gerekir: Medreseleri açabilmek için hocaya, öğretim malzemelerine ve kitaplara, öğrencilere, müfredata ihtiyaç vardı ki, 50 yıllık diktatörlük süresinde bunlar tamamıyla yok edilmişti. Mevcut olan tek şey işe başlamak için gereken istek ve samimiyetti. Medreselerde fen ve din derslerini verecek öğretmenlerin bulunmaması nedeniyle dini dersleri vermek, yaşları çok ilerlemesine rağmen Tiran medresesinin eski öğrencilerine düştü. Bunun yanı sıra bu konuda Kosova ve Makedonya'dan gelen kadroların da yardımı oldu. Arapça dersleri genelde Mısır'dan gelmiş kadrolar tarafından verildi. Kosova Makedonya ve diğer ülkelerden bu medreseler için kadro bulmak, a, Arnavutluk dışında ve içinde yaptığı çeşitli toplantılarla Arnavutluk'un bu sorunlarını gündeme getirerek bir çare bulmaya çalışmak Hafız Sabri Koçi'nin kayda değer çabalarındandı. Yeniden açılan medreselerdeki Arapça öğretimi sorunu, tam olarak olmasa da, işte onun bu gayretleri neticesi çözülmüştü.

İşkodra'daki Haxhi Shej Shamia Medresesi

Başlangıçtaki tüm bu sorunlara rağmen Kavaja, Tiran, İşkodra, Berat ve Korça'da medreseler açıldı. Bu, İslam dini ve kültürü için önemi büyük bir gelişmeydi. Medreselerin açılışı büyük törenlerle yapıldı. Bu gün Arnavutluk'un, Tiran Dures, Kavaja, İşkodra, Kukës, Debre, Berat Cerrik (Elbasan), Korça ve

¹ Koçi, Sabri, "hena e re", derneği, s.15.

Gjirokaster vilayetlerinde bulunan toplam on medresesinde Sabri Koçi'nin başlangıçtaki o emeğinin bereketini görmek mümkündür.

Durres' teki Türk medresesi

Medreselerden mezun olan öğrencilerin aldıkları eğitimin zayıflığı yeni kadrolar oluşmasına imkan vermiyordu. Yüksek öğrenim ise ayrı bir problem olarak ortaya çıkmıştı. Yerel kadrolar yetiştirmek gerekiyordu, ne var ki dünyanın birçok ülkesi Arnavutluk okullarını tanımıyordu. Bu sorunu halletmek, Arnavutluk okullarından aldıkları diplomaların İslam dünyasında tanınması sağlamak için Sabri Koçi öncelikle Kahire(2.) ve daha sonra Türkiye, Malezya, Ürdün, Suriye, Libya, Yemen, Lübnan, Katar, Bahreyn, Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan yetkilileriyle temasa geçip Arnavut öğrencilerin İslam dünyasının ilahiyat fakültelerinde okumalarına müsaade etmelerini ve bunun için zemin oluşturmalarını istedi. Bu görüşmelerin akabinde kısa bir zaman içinde zikrettiğimiz ülkelerde okuyan Arnavut öğrenci sayısı hızla arttı.

Türkiye'de okuyan Müslüman Arnavut öğrenciler

DİNİ YAYIN FAALİYETLERİ

1944 yılından komünist sistemin çöküşüne kadar Arnavutluk'ta dini içerikli hiçbir kitap, dergi ya da gazete basımına izin verilmedi. Bu sebeple Arnavutluk, Müslüman Arnavutlar, dini bilgileri hıfz eden ve koruyan yazılı kaynakları tamamen kaybetmiş haldeydiler. Müslümanlar üzerinde bitmek bilmeyen bir şekilde estirilen terör dalgası, hapsedmeler, öldürmeler ve ölümler dini bilgilere sahip olanların sayısının zamanla azalmasına yol açtı. 1991 yılına gelindiğinde Arnavutluk'ta dini açıdan kayıp 2 kuşak vardı. Bu insanları yeniden kazanmak, İslam'ı onlara yeniden ulaştırmak için hiç olmazsa gazete, dergi ve kitap yayımı olağanüstü bir ihtiyaç ve kaçınılmazı imkansız bir vazife olarak ortada duruyordu.

Sabri Koçi 7 Ekim 1991'de, bakanlığa bir yazı yazarak bir gazete basımına müsaade edilmesini istedi(3.) Ancak henüz ne bir editöre ne de ekonomik imkanlara sahipti. Bu alanda bir tecrübeleri de yoktu. Koçi, bütün bunları göze alarak Müslümanlara bir gazete kazandırma gayretiyle hareket etti. 10 Ocak 1992'de, 48 yıldan sonra ilk kez bir dini gazete, "Drita İslame" Arnavutluk Müslümanlarına 'merhaba' dedi. İki haftada bir basılacak olan bu gazete Arnavutluk Müslüman Toplumu'nun bir eseri olacaktı. Drita İslame'nin ilk döneminde editörlük yapan Bay Nasuf Dizdari şöyle anlatıyor: Sabri Koçi'nin, işe başlamamızı ümit verici ve kibar bir şekilde nasıl teşvik ettiğini unutamam... Gazete basımı için gerekli tecrübeden başlamak üzere temel araçlara kadar her şey eksikti. Ancak Sabri Koçi'nin İslam'ın tebliğinin akıllı ve planlı bir şekilde yapılması gerektiği yönündeki teşvik edici sözleri ve desteği vardı(4.) Drita İslame'de entelektüel İslami düşüncelere, hoşgörü ve

² Tivari, Salih, "Ne nje afat te shkurt arritjet e KMSH", "Drita İslame" Gazetesi. s.3.

³ Koçi, Sabri, Arkivi i "KMSH" Arnavutluk İslam birliği(AİB).

⁴ Dizdari, Nasuf, "Drita İslame" Gazetesi, s.1-3.

milli menfaatlere, gelenek görenek ve milli kimliğe ilişkin konulara yer veriliyordu. Daha sonra İslam dünyasından çeşitli kurumlar gelerek akaid, hadis, fıkıh ve İslam tarihi ile ilgili daha geniş kapsamlı Arnavutça dini kitaplar, dergiler yayımlamaya başladılar. Bugün de eskisi kadar olmasa da hala Türkçe ve Arapça'dan çeşitli dini konularla ilgili kitaplar tercüme ediliyor. Ne var ki, bu konudaki boşluğun doldurulması mevcut imkanlarla şu an için çok zor görünüyor.

Sabri Koçi İslam dinini ve İslam ahlakını yaymak için belirli zamanlarda Arnavutluk televizyonu ve radyosu (ATV ve AR) ile temasa geçerek dini yayın yapılmasını da sağlamıştır.

ARNAVUTLUK MÜSLÜMAN TOPLUMU'NUN DÜNYAYA AÇILMASI

Arnavutlukta komünist ideoloji çok uzun yıllar dünyadaki bütün ülkelerle bağlantıyı keserek içe kapalı bir yönetim tarzı izledi. Öyle ki, Arnavutluk'taki Müslümanlar'ın dünyadaki diğer Müslümanlar hakkında televizyon vasıtasıyla bile olsun bilgi alması mümkün değildi.

Komünist yönetimin dağılmasından sonra Arnavutluk Müslüman Toplumu başkanı Sabri Koçi İslam dünyası ile yeniden irtibata geçmek amacıyla Kosova, Makedonya, Suudi Arabistan, Türkiye gibi çeşitli ülkelere mektuplar göndermiş ve çeşitli ülkelere kutlama mesajları almıştır.

Körfez Savaşı'nın akabinde Mısır'ın başkenti Kahire'de yapılan "Körfez Savaşı'ndan Sonra İslam Dünyası" konulu bir toplantıya katılan Sabri Koçi; "Biz

Enver Hoca'nın zamanında izole edilmiştik. Hiçbir Müslüman kardeşimiz ile, hatta Kosovalılarla konuştuğumuz kanımız ve dilimiz aynı olmasına rağmen, bağlantı kuramazdık. Arnavutluk'taki komünist rejim yüzünden günün birinde Mısır'a ya da Arap ülkelerine gideceğimi tahayyül edemezdim." diyerek durumun vahametini arz etmiştir. Koçi'nin uluslar arası temaslarından bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

18 Haziran 1991 yılında Arnavutluk'tan 165 kişilik bir grup Sabri Koçi başkanlığında hac amacıyla Mekke'ye gider.5.

3-4 Eylül 1991 yılında Bosna başkenti Sarajevo'da düzenlenen "Doğu Avrupa'da İslam'ın Perspektifi" konulu kongresine katılmıştır.6.

Kuveyt, Suudi Arabistan, Almanya, Makedonya, Belçika (Brüksel), İtalya (Milano), Rusya (Moskova), Hırvatistan (Zagreb) ve Türkiye ziyaretleri.(7.)

1994 yılında Amerika Birleşik Devletleri, Sudan (Hartum), İtalya (Asis), İsviçre (Basel) ve Türkiye (İstanbul) ziyaretleri.8

1995 yılında Sudan (Hartum), İngiltere (Londra), Mısır (Kahire), İsviçre (Davos), Libya (Tripoli) Türkiye (İstanbul, Ankara, Konya, İzmir ve Bursa) ve Kuveyt ziyaretleri.

⁵ Luli, Faik – Dizdari, İslam, " nje jete ne sherbime te fese", s. 645.

⁶ Luli, Dizdari, a.g.e. s.645.

⁷ Luli, Dizdari, a.g.e. s.646.

⁸ Luli, Dizdari, a.g.e. s.646.

Yine Sabri Koçi yurtdışından Arnavutluk'a gelen bazı misafirleri de Arnavutluk Müslüman Toplumu adına kabul etmiştir. Bunlardan bazıılarını;

Makedonya İslam Birliği (MİB)nin Dr. Zenun Berisha'nın,
Mekke merkezli İslami Dayanışma ve Yardımlaşma Kurumu'nun elçisi Ruzauallah Murat'ın,
Hollanda meclisinin üyesi olan Bay Martin Vontre'nin,
İngiltere merkezli Özgür Avrupa genel sekreteri Rey Dubrovski'nin,
Kuveyt merkezli İslami Dünya Yardımlaşma Kurumunun başkanı Yusuf El-Hac'ın,
İslam Konferans Organizasyonu (İKO)nun genel sekreteri olan Hamid Al-Gabid'in
İslam Hukuk Akademisinin genel sekreteri Muhammed Habib'in,
Avrupa Parlamentosunun başkanı Egon Klepsh'in
Piskopos Monsinyor Mishel Fitzgerald'in,
Vatikan tarafından gönderilen, papalığın elçisi, İvan Diaz'ın
Yusuf İslam'ın
Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz'ın kabulü şeklinde sayabiliriz.

Sabri Koçi İşkodra'yı ziyaret eden Türkiyeli Müslümanlarla

Arnavutluk'ta diktatör komünist rejim döneminde acımasız saldırılara karşı, İslam'ı müdafaa etmek için hayatını ortaya koyan Arnavutluk Diyanet İşleri eski Başkanı Hacı Hafız Sabri Koçi, 18 Haziran

2004 Cuma günü, 83 yaşında fani dünyaya veda ederek Rahman'a kavuştu. Ömrünün 25 yılını hapiste geçiren Sabri Koçi özelde Arnavutluk Müslümanları genelde Müslüman Arnavutlar ve İslam ümmeti için bir yüz akı olmuştu. İslami açıdan yıkıma uğramış Arnavutluk'un ihyasında mezhep taassubuna yer olmadığı bilincinde olan Koçi, İRNA ile yapmış olduğu bir ropörtajda, "Arnavut halkı İran İslam Cumhuriyeti'nin kuruluşu sebebiyle çok mutlu olmuştur" diyordu. 18 Mayıs 2008 günü kaybettiğimiz bir başka Müslüman Arnavut imam, İmam Vehbi İsmaili, onu "Allah için yaşayan bir mücahid" olarak tanıtırken, bir başka kaynakta Sabri Koçi 20.yüzyılın 100 büyük liderinden biri olarak gösterilmiştir. (100 Great Muslim Leaders of the 20 Century/edited by Z.M. Khan, A.R. Momin, Manzoor Ahmed, Shaukat Ullah Khan and Z.A. Nizami. New Delhi, Institute of Objective Studies, 2005) Rabbimizden her birini cennetinde yüksek derecelere ödüllendirmesini ve kendi yolunda yürüten bütün alimlere, şehitlere, salihlere, müminlere, Müslümlere ilahi bağışlar lütfetmesini niyaz ediyoruz.

20.yüzyılın başında Arnavutluk uleması

ÇAMERIA GÜNLERİ YAKLAŞIYOR 27 Haziran Çameria Soykırım Günü

Aşağıdaki metin İngiliz Dışişleri Bakanlığının 1913 kataloglarından alınmıştır.

ARNAVUTLAR “HİLAL” YÖNETİMİNİ İSTİYOR “HAÇ” DEĞİL

F.O. Dokümanı
(1066 – 8 Ocak 1914) 339, 340, 341,
342.sayfalar
Manastır, 11 Aralık 1913, İngiltere
temsilcisinin raporu
C. A. GREIG

Manastır’da, hala, Korça’ya dönüş vaktimizi bekliyoruz. Ama bu belirsiz bir vakit. Size sıklıkla yazmak istedim ancak temel işler beni alıkoymadı. Bunun yanında, bu geçtiğimiz yıl gözlerimin neleri fark ettiğini (şahit olduğunu) açıklamaya cesaret edemedim.

O, Türk ordusunun Manastır’da yenildikten sonra Korça’ya girdiği yıldır. Onların ölecek kadar aç olmalarına rağmen ancak para ile yiyecek satın almaları, hiçbir şeyi zorla almamaları bizi ne şaşırtmıştı.

Korça halkı onlara açlıklarını giderebilecekleri kadar verdi. Çoğu yiyecek bulamıyor, otlar ve köklerle besleniyordu. Böylesine büyük bir açlıkla

bir ordunun düzenini koruması asla beklenecek bir şey değildi. Türk askeri yetkilileri kamu binalarına yerleştiler ve onları kullandılar. Özel mülkiyet tümüyle saygı görüyordu. Havanın çok kötü olmasına rağmen onlar köpekler gibi açık havada uyudular. Kayalıklar onların tek sığınağı ve bataklık toprak onların şiltesiydi. Hepsi geleceğin ne getireceğini bilme endişesindeydi. Farklı söylentiler yayılıyordu ama dış dünya ile bağlantı olmadığı için onları kontrol edemedik. Korça halkı özgürleşmeyi umuyordu. Ama kimden?

Bir gece beklenmedik bir şekilde, beş altı saat sonra biten, tüfek atışlarıyla uyandık. Biz, Korça’nın yakınlarında bir yerde savaş olduğunu düşündük. Türk ordusunun kumandanı Cavit Paşa şehrin dışında üslenmişti ve az sayıdaki asker orayı korumak için ayrılıp çağa uygun donatılmış Yunan ordusuyla cesurca savaşmıştı. Orada genç bir Müslüman Arnavut’un trajik olayı da vardı ki o, Korça’nın iki saat kadar kuzeyindeki Plassa köyündeki bir minarenden tüm cephanesi bitene kadar kahramanca savaştı. Yakalandıktan sonra tutuklamak yerine onun bedenini parçalıyor ve köpeklere atıyorlardı. Sonra tüm Plassa köyü yakılıp yıkıldı. Bu, Hıristiyan milletin 20.yüzyılda ne yapabileceğini gösteriyordu.

Aynı gece Korça’nın küçük bir köyü olan Dishnica’nın Müslüman kadınları yanlarına çocuklarını ve yaşlı insanları alarak evlerinden çıkıp yalınayak, panik içinde bizim şehrimize kaçtılar. Onlar, onların komşuları olan ve Yunanlılar tarafından ele geçirilip anlatılmaz zulümler yapılan yakın köylerle aynı kadere gittiklerini biliyorlardı. Onların evleri yağmalanıyor, birçoğu yakılıyor ve kalanı yıkılıyordu.

Saatler boyu Arnavutlar, zavalıca şehre geldiler. Daha evvel hiç tanık olmadığım üzücü bir tabloydu. Hiç kimse halin

gerçekliğini bunu görmeksizin hayal edemez.

İşgalcilerin orduları şehre girdiğinde haçlı bayraklarını barış ve mutluluk getireceğini uman Korça halkı tarafından karşılanıyordu. Ama olaylar çok yakın zamanda gösterdi ki onların bayrakları umduklarını değil bunun yerine, özellikle Müslüman Arnavut halka, zulümler ve yıkımlar getirdi.

Yağma malları, bizimle ilgili ordu tarafından yakılıp yıkılan birçok köyden getiriliyordu. Türk ordusunun kaldığı sürece özel mülke olan barış ve saygı işgalciler tarafından kaldırılıyordu. Onların yaptığı ilk şey Arnavut propagandası ve vatan haini olarak adlandırılan Arnavut unsuru yok etmektir. Onlar, Yunan olduğunu söylemeyen Arnavutları tutuklayıp öldürmeye ve sürgün etmeye başladılar.

Kamu binaları onları almaya yetmediği gibi isteyip istemediğine bakmaksızın özel evlere girdiler. Onlar, yapabildikleri her yerde hırsızlık yapıyorlardı. Ve bir Müslüman Arnavut hırsızlığa uğramaksızın oradan ayrılamıyordu. Daha sonra ordu yönetim emirleri açıkladı ki tüm halk Rumca konuşmalıydı. Çünkü, “Korça tamamıyla bir Helen şehriydi” ve tüm çaba bunu Avrupa’ya ispatlamaktı. Öyle ki, onlar sadece Büyük Güçler’e değil kendilerine de yalan söylediklerini biliyorlardı.

Süngü zoruyla kalabalık mitingler yapılıyor ve silahların gölgesinde, Londra’ya gönderilmek üzere imza toplanıyordu ki, böylelikle Arnavutluk’un eğitim ve politika merkezi Korça’nın Helen şehri olduğu ispatlansın.

Kalem, bizim zavallı halkımız arasında da yaygın olan, bu büyük acıyı ve hoşnutsuzluğu asla tasvir edemez. Bizim için tehlikeli vakit Mr. Kenedy (O bir Amerikan misyoneridir ve Arnavut Okulu

ile ilişkili olduğu için 24 saat içinde sınır dışı ediliyordu) ülkeden sınır dışı edildikten hemen sonra Easter Eve’deydi (Arnavut okulu). Düzenli ordular bizim okul binamızı çevrelediğinde bu bizim için büyük bir sürprizdi. Bu üç gün sürdü ve tüm arkadaşlarımız bizi canlı canlı yakmak istediklerine dair yayılan dedikodular sebebiyle bunu büyük bir endişe ile izlediler.

Yukarıda anlattığım olaylar aşağıda asla yazamayacağım acılarla kıyaslandığında ehemmiyetsizdir. Kendisini Hıristiyan olarak isimlendiren dünya böyle bir barbarlık ve açgözlülüğün kendi kardeşlerinden sadır olmasından dolayı şaşırarak zorundadır. Biz Türklerden ne beklediysek ‘Hıristiyanlar’dan fazlasıyla bulduk. Uzun yıllardır mücadele ettiğimiz özgürlük ve barış yerine (Arnavut okulu Türk hükümetinden 20 yıldır büyük muhalefet görüyordu) onlar, sınırsız arzular ve acılarla ki, bizim işgal ettiğimiz yerler için büyük bir felakettir, kendi “medeniyet”lerinin bütün alçaltıcı unsurlarını getirdiler.

Evet, Müttefikler bizim milletimizin yıkımı ve zararı için savaştılar ve ben açık gerçeği söylediğimde o, şaşırtıcıdır: Şu an Sırp ve Yunan bayrakları altında olanlar Hilal yönetimini istiyorlar, Haç değil.

Müslüman Arnavutlar Hilal yönetimi İstiyor
Haç Değil

İnne lillahi ve inne ileyhi raciun

İmam Vehbi İsmaili'nin vefatı sebebiyle tüm İslam alemine taziyelerimizi sunuyoruz.

İmam Vehbi İsmaili Kimdir ?

Doğumu, Eğitimi ve Hizmeti

25 Kasım 1919'da İşkodra'da, İşkodralı bir anne – babanın çocuğu olarak dünyaya geldi. Ailesi geleneksel olarak dindar ve vatanseverdi. Eğitime İşkodra'da başladı ama daha sonra müftü olarak hizmet verdiği Kruja'da devam etti.

1933'de kayıt olduğu Tiran Medresesini 1937'de bitirdi.

Mısır'daki Kahire El- Ezher Üniversitesi'nde eğitimine devam eden Vehbi İsmaili buradan 1943 yılında mezun oldu.

Merkezi Detroit'te bulunan Müslüman Arnavutlar Derneği tarafından imam olarak hizmet etmek üzere Amerika'ya davet edildi.

İmam Vehbi İsmaili 22 Nisan 1949'da New York'a geldiğinde 30 yaşında ve bekardı.

O, 27 Mayıs 1950'de, Berat'ın Dobranik köyünden Azmi K. Braush'un kızı, Philadelphia doğumlu 18 yaşındaki Naxhiye ile evlendi.

6 Haziran 1951'de Müslüman Arnavutların ilk camisinin temelini attı.

23 Şubat 1963'de Xhamine e Re (Yeni Cami)'nin –Müslüman Arnavutlar Merkezi- açılış töreni yapıldı.

1974 yılında ilk kez Kosova'yı ziyaret etti. Bu nasıl olmuştu? Bir gün bana : Sevgili Mexhid, Arnavutluk'u ve İşkodra'yı çok özledim, demişti. Ben de ona, Gjakova'yı, Kosova'yı çok özledim ama gitmeye imkanım yok, halbuki sen, İmam Vehbi, Amerikan vatandaşsın ve yetkilisin. Bir tanıdık yok mu? Git ve Gjakova'yı ziyaret et. Orada Kosova'nın kapısından gireceksin, dedim. Ve olan budur. O, Gjakova'da birkaç gün babam Hafız Selim Yvejsi'nin evinde kaldı ve sonra diğer şehirleri ziyaret etti.

İmam Vehbi İsmaili dindarlığın, yurtseverliğin ve doğruluğun sembolüdür ve öyle de kalacaktır.

Tiran Medresesi'nde öğrenci olarak bulunduğu 1933 ile 1937 yılları arasında telifler ve tercüme hazırladı ve yine bu dönemde Tiran'da “Zani i Nalte” ile “Varta e Rinise” dergilerin bastı. Yazma, tercüme ve basım işleri Kahire'de de devam etti ve burada da iki kitap bastı.

Ekim 1949'da Detroit'de “Müslüman Arnavut'un Hayatı” isimli Arnavutça ve İngilizce derginin ilk sayısı kutlandı.

Ve sonra “Thirrja İslame” dergisinin basımına başladı.

Amerika'da yazdığı, tercüme ettiği ve bastığı 50'nin üzerinde kitap vardır. Onun yazılı sözleri adını ebediyete taşıyacaktır.

Sahte hayattan, gerçek hayata geçiyor, 89 yaşında. Mekanı cennet olsun. Amin.

Mexhid YVEJSİ
Gjakove, 18 Mayıs 2008

**BALKANLARDA AMERİKAN DIŞ
POLİTİKASI**
Komünizmin düşüşünden bu güne

2.Bölüm

ARNAVUTLUK ÖRNEĞİ

Olsi Jazexhi

Amerikalılar ve Demokrasi

Amerika Birleşik Devletleri'nin Arnavutluk'a karşı politikalarının değişimi Arnavutluk'un uluslararası toplumdaki tutumuna göre değişiklik gösterir. Bu nedenle, komünizm döneminde, Enver Hoca zamanında, o, Amerika'yı ülkenin en büyük tehlikesi olarak düşündüğünden ülkede Amerikan dış müdahalesi hemen hemen hiç yoktu. Soğuk Savaş döneminde Amerikanın Arnavutluk'a karşı politikaları temelde, onu izole etmeyi ve Arnavutluk dışında itibardan düşürmeyi amaçlıyordu. Birçok tarihsel kayda göre, Churchill, Stalin ve Roosevelt'in Hitler'den sonra Avrupa'nın kaderine karar verdikleri Yalta Konferansı'ndan bu yana Amerikalılar Arnavutluk'a iyi niyet göstermediler. Onlar, Arnavutluk'u toptan ihmal eder göründüler veya onu basitçe, Yugoslavya'nın bir parçası farz ettiler. Komünizm Arnavutluk'ta yerleştiğinde Amerikalılar onu hoş karşılamadı. Yeni Arnavut hükümeti düşmanlık ve provokasyonlara maruz kaldı. Bu düşmanlık Enver Hoca'nın komünist rejimi tarafından da çoğaltılıyordu ki onlar endişeli ve güvensizdi.

Churchill, Roosevelt ve Stalin Yalta Konferansında

Soğuk Savaş dönemi boyunca Arnavutluk Sovyetler Birliği'nin teklif ettiği desteğe aşırı şekilde güvendi. Sonra, Stalin öldüğünde Khrushchev yerine geçti ve Arnavutluk kendini Sovyetlerden uzaklaştırarak Çin ile müttefik oldu. Ancak, yetmişli yıllarda Arnavutluk Çin ile de ilişkilerini bozduğunda Amerikalıların izolasyonu ve düşmanlığı kesintisiz devam etti. Arnavutluk'un komünist rejimi kendini Sosyalist Blok'un tek Marksist devleti olarak düşünüyordu ve bu sebeple o, dünyadaki Anglo – Amerikan hegemonyayı dünya ve komünist devrim için en büyük tehlike olarak görüyordu.

Stalin, Offizier, Molotow, Hoxha

Arnavutluk'un komünist lideri Enver Hoca'nın 1985'de ölümüyle birlikte halefi Ramiz Alia ülkenin Amerika'ya ve genelde Batı'ya karşı olan husumetini yatıştırmaya çalıştı. Alia Arnavutluk'u aşamalı olarak Batı'ya açmayı denedi. Doğu Avrupa'da olanların görülmesiyle Alia, Sovyetler Birliği'nde yeni Glasnot ve Perestroika politikaları başlatan Mikhail Gorbachev'i taklit etmeye çalıştı. Buna rağmen, Ramiz Alia'nın rejimini katı komünist çizgiden sosyalist çizgiye yöneltmesi Amerikalılar ve Batı tarafından hoş karşılanmıyordu. Nicoale Ceauşescu'nun Romanya'da 1989'da infaz edilmesi Arnavutluk'un komünist rejimine bir uyarı sinyali olarak hizmet etti. Bu, onlara Batı'ya teslim çizgisini takip etmezlerse Ceauşescu'nun yaşadığı aynı kaderle yüzleşebileceklerini gösteriyordu. Bu baskı sebebiyle Ramiz Alia, Birleşmiş Milletler Helsinki Anlaşmasını

imzalamaya ve sonrada ülkede çoğulcu bir sistem yaratmaya mecbur kalıyordu.

Ramiz Alia (soldaki) Enver Hoca ile
Fotoğraf 1982 yılında çekilmiş.

1990'ların başında Sovyetler Birliği'nin düşüşünden sonra Komünist Blok'a karşı yapılan uluslararası baskı Arnavutluk'taki rejimi onun politik sistemini tekçi yapıdan çoğulcu yapıya dönüştürmeye zorluyordu. Arnavutluk İşçi Partisi kendini Arnavutluk Sosyalist Parti'ye dönüştürdü ve 1991'de sosyalistlerin kazandığı ülkedeki ilk çok partili seçimleri organize etti. Buna rağmen Arnavutluk'un sosyalist yönetimi uzun sürmedi. Amerikalılar bütün Doğu Avrupa'yı değiştirmeye zorluyordu ve komünistlerin yeniden seçilmesini hoş karşılamadılar. Bu sebeple onlar halk ayaklanmaları yoluyla ülkeye açıkça müdahale ettiler. Ayaklanmalar komünizmin sonuna öncülük etti. 1992'de yapılan genel seçimleri yeni kurulan Arnavutluk Demokratik Partisi %62 oy alarak kazandı. Demokratik Parti'nin lideri Sali Berisha Arnavutluk'un komünizm sonrası ilk başkanı olarak ilan ediliyordu. Demokratların zaferiyle Arnavutluk'taki Amerikan etkisi zirveye çıkıyordu.

Demokrat Parti'yi kuran Sali Berisha, Gramoz Pashko, Aleksander Meksi, Azem Hajderi, Genc Ruli, Ridvan

Peshkepia ve diğerleri demokrasinin ilk yılında Amerikanın ülkede çalıştığı başlıca kişiler oluyordu. Komünizm sonrası haksızlıklara karşı genel başarısızlıklar / zulümler ve kahramanlıklar kullanılarak Amerikancılık ve Batıcılık 1990'ların başlarında Arnavutluk'un ana sloganları oluyordu. "E duam Shqipërinë si e gjithë Evropa" (Avrupa gibi bir Arnavutluk istiyoruz) gibi sloganlar ülkenin önünde ilerleyen genel batıcı coşkuyu en iyi şekilde gösteriyordu.

Arnavutluk geleceğini Avrupa'da arıyordu.

İktidara gelişinden sonra Arnavutluk Demokratik Parti'si Cumhuriyet'in ilk demokratik hükümetini kurdu. Hükümet 9 Nisan 1992'de Başbakan Aleksander Meksi yönetiminde kuruldu. Liberal ekonomi ve devlet mülklerinin özelleştirilmesini kapsayan serbest pazar politikaları onun başlıca politikalarıydı. Amerikalılar yeni rejim üzerindeki tüm nüfuzlarını kullanarak yeni hükümeti komünizm dönemi boyunca yapılan tüm altyapı sistemlerini yok etmeye ittiler ve Arnavutluk tüm kalbiyle Amerika'ya yöneldi. Berisha'nın ilk bakanlar kurulu süresince Ekonomi Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak hizmet eden Gramoz Pashko Amerikalıların Arnavutluk'taki kuklalarının en fanatiklerinden biri olarak hatırlanıyordu. O, bu güne kadar ülkeye geçmişinden miras kalan devlet kooperatiflerini, fabrikaları, orduyu ve tüm altyapıyı yıkmayı tümünden savunduğu için Arnavutluk'ta bir anekdot olarak hatırlandı. Onun, Arnavutluk bir "Şok Terapi"ye ihtiyaç duyuyor meşhur açıklamasından dolayı Amerikalılar onlara

ülkeyi yeniden inşa etmek için “Açık Çek” vermeye söz vermişti. Fakat Pashko’nun tahminleri doğru çıkmadı. Ülke komünizmden demokrasiye dönüşüm döneminde en zorlu yıllarıyla yüzleşiyordu.

Gramoz Pashko

1990’ların başlarındaki Arnavutluk’ta Amerikan Dış Politika yapımcılarının en önemli çehresi Amerikanın Tiran’daki ilk elçisi William Ryerson oluyordu. O, 1991’de ülkedeki ilk Amerikan elçiliğini açtı ve Amerika’nın Arnavutluk’a yönelik bir çok politikasına yön verdi. Ryerson Sali Berisha’nın Demokratik Parti’sine verdiği diplomasi dışı destek ve emirler ile birlikte komünizme nefretiyle hatırlanıyordu. Ryerson’un elçiliği döneminde Arnavutluk’taki Amerikan müdahalesi en üst noktaya ulaştı. Ryerson seçim mitinglerinde Berisha’dan sonra kürsüye çıkmaktan utanmadı ve sıklıkla komünizm karşıtı demeçler verdi ve insanları komünist kurumlara/ileri gelenlere karşı kıskırttı. Onun elçiliği yönetiminde Amerikan hükümeti Demokratik Parti’ye iktidarını sağladı ve Arnavutluk’u askeri, ekonomik, ve politik açıdan tamamen destekledi ve ülke en iyi isteklere yöneldi. William Ryerson Amerika Birleşik Devletleri elçisi olarak 1991’den 1994’e kadar hizmet etti.⁹ Bu dönem boyunca Arnavutluk Amerika’dan yaklaşık 236 milyon dolar ekonomik yardım aldı. Amerika, İtalya’dan sonra Arnavutluk’a

9

<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=20159>

ikinci en büyük çift yönlü ekonomik bağış yapan ülke oluyordu. Bu dönemde Amerikalılar Arnavutlar için en fazla sevilen insanlardı.

Arnavut halkındaki Amerika sevgisi artarak devam etti ve 2007 yılında Bush böyle karşılandı. (Enver Hoxha’nın piramidi üzerine yazılmış ‘Hoşgeldin Başkan Bush yazısı’)

Onların müdahalelerinden sonra ülke komünist boyunduruğu yılları boyunca kaybettiği özgürlükleri kazanmış ve sonunda Arnavutlar geçmişteki izolasyonları kesmiş ve batı dünyasının ekonomik üstünlüğünü görüp hissedebilmişlerdi. (Devam edecek)

Sali Berisha

William E. Ryerson

Agoi Hana katërmbdhjeteshe

Agoi Hëna katërmbdhjeteshe
Nga ai vend I miqësisë
Sa të gëzuar po të presim
I falemnderit Perëndisë

Je si dielli je si hana
Ti je drit e ti je nur
T'bukur si ti s'kemi pamun
Asnjëherë oj flyr e gzum

O I dërguar prej Madhnie
T'përqafojm ne me knaqsi
Ti Medinën e shëndrite
Eja n'gjirin e vllaznis

Ja Muhammed ja Muejjed
Për dy kible t'kem imam
T'bekoi Zoti me urtësi
Edhe ne të qojmë selam.

Taleal Bedru'nun Arnavutçasidir